

François Mauriac: Vie de Jésus. Paris 1936, Flammarion. Cijena 12 frs.

Prije nekoliko mjeseci objavio je romanopisac i član francuske Akademije Mauriac životopis Isusov. Knjiga je doživjela nevjerojatno veliki uspjeh. Dosada je već rasprodano preko sto hiljada primjeraka. U skoro bi vrijeme imali izaći prijevodi toga djela na glavne svjetske jezike. Bez sumnje ima jakih razloga, koji su doveli do takvoga uspjeha.

Mauriacovo se najnovije djelo čita s užitkom, skoro bismo rekli požudno. Na svakoj se stranici osjeća majstorska njegova ruka: u crtanju karaktera, različitih prizora, u dijalozima, u hiljadu sitnih opazaka, što ih znade zacrtati samo vješto pero. No što je još važnije, u tom se djelu bjelodano vidi, da je pisac često i duboko razmišljao o stvarima, što ih opisuje. Njegov je Isus bliz i realan, ali ipak ostaje i Bog.

Neke piščeve psihološke opaske i primjene na današnja vremena pravo su biserje najnovijega njegovog djela. Pišući o nečistom duhu, koji luta naokolo bez pokoja, dok se opet ne vrati u očišćenu dušu, gdje je prije bio, M. nadovezuje (s. 173) ove misli pune realizma: Slatko je opet postati čist. Ugodan osjećaj ima čovjek, kad je očistio staju do zadnje izmetine i ukrasio je kao za svadbenu gozbu. No nečisto stado, što ga je čovjek otjerao, vraća se opet jedne večeri i puše pred vratima. Mi čujemo gadno njihovo njuškanje...« Uz glavnu osobu osobito mu je uspjelo prikazati Judu. Svaka kretnja njegove duše prikazana je tako uvjerljivo, kao da je netko proizvodi u našoj vlastitoj duši. Sam jadni svršetak Isusovog izdajice zakružuje međutim notom milosrđa (s. 254—255): »Trebalo je još samo vrlo malo i suze bi se Judine izmiješale u uspomeni ljudi sa suzama Petrovim. Mogao je postati svetac, zaštitnik svih nas, koji smo neprestano izdajice. Demon nije postigao ništa ni kod najgoreg zločinca, koji još ima ufanja. Doklegod i u najgrešnijoj duši postoji tračak nade, nju dijeli od neizmjerne ljubavi tek jedan uzdah.« Romanopisac grijeha očituje se također kod opisa Isusova bičevanja (s. 261): »Sve naše cjelove, sve naše zagrljaje, onu prostituciju tjelesa, što su stvorena da budu stan Ljubavi, ono poniženje ljudskog mesa, sve one zločine nesamo proti milosti, nego i proti naravi, sve je to Sin čovječji tijesno prigrlio k Sebi.«

Veliko poznavanje ljudske duše pretpostavlja i bilješka, što je M. nadovezuje onom prizoru o mladiću, što ga je Krist pozvao, ali je on poziv odbio, jer je bio bogat (s. 196): »Izgubi se u mnoštvu, a Isus ga je pratio pogledom. Pratio ga je daleko iznad prostora, do u dubinu vremena, — iz jedne bijede u drugu. Jer ljudi, što ih je Krist pozvao, a oni se od Njega odvratili, ti padaju, opet se dižu, povlače se s očima punim nebeske svjetlosti, sa zamazanim svojim odijelom, razderanih i okrvavljenih ruku.« Pišući o susretu Marije Magdalene i Isusa nakon uskršnuća M. veli (s. 278): »I mi smo Ga (Isusa) koji puta prepoznali. Zašto da toga ne priznamo? Često smo ga prepoznali u Njegovim svećenicima. Mi govorimo toliko zla o svećenicima! A ipak se više puta dogodilo kršćaninu, koji ima običaj (možda loši običaj), da klekne onako pred kojugod ispovijedaonicu, dogodilo mu se više puta, da je čuo strašnu, neočekivanu riječ. Dogodilo mu

se, da je primio od nekog neznanca krotka i ponizna srca, od utamničenika onoga lijesa s rešetkama, dar božanske nježnosti, neku utjehu, koja nije bila ljudska.«

Ne možemo ovdje iznijeti svih onih mjesta iz Mauriacove knjige, koja su puna sličnih dubokih i prekrasnih misli. Tko želi u njima uživati, morat će prihvatiti samu knjigu i pročitati je od početka do kraja.

Mauriacova knjiga ima bez sumnje mnogo ljepota, ali ima i dosta nedostataka. Ako je Mauriac dobar romanopisac, ne mora zato biti isto tako dobar egzegeta i teolog. Možemo iznijeti mirne duše barem ono, što nas je u njegovom djelu začudilo.

Prije svega sama metoda. Nigdje ne navodi, gdje je uzeto koje citirano mjesto iz sv. Pisma. Po tome je ovaj najnoviji život Isusov bez sumnje originalan. Uostalom ne može se reći, da je to učinjeno zato, da se čitatelj malo zavede i ako ipak dolazi do toga rezultata. Čitatelj, barem onaj, koji je vikao pratiti život Isusov u nekom određenom prostoru i vremenu, kao da se malo gubi. Tako ova knjiga na neki način postaje više meditacija, nego povijest. Možda je pisac i htio postići taj rezultat. No u tom nas je slučaju možda malo prevario naslov: *Vie de Jésus*.

Još je originalnije kod Mauriaca, što on kao da piše život Isusov mimo egzegetske znanosti. M. počinje svoj uvod ovim neočekivanim riječima: »Egzegeta razočarava najviše od svih historika.« (»De tous les historiens, l'exégète est le plus décevant«.) Ne želimo time reći, da je M. doista i napisao svoje djelo bez obzira na dosadašnje znanstvene radove o Kristu, no nema sumnje, da ih je upotrijebio u dosta maloj mjeri. Izvana se pokazuje, kao da ih nije dosta uzimao u obzir. Zar nije malo neobično, kad M. veli (s. X) za riječi Kristove, da se kroz devetnaest stoljeća na njima sakupljala rđa, blato i kojekakve naslage komentara, koji su te riječi nastojali ublažiti, iskriviti im donekle smisao. (»Il faudrait les reprendre une à une, les débarrasser de la rouille du temps, de cette crasse qu'entretient l'habitude, enlever les couches de commentaires lénitifs qui s'y accumulent depuis mille neuf cents années«.) Slično se izražava prigodom Isusova savjeta, da mrtvi zakapaju svoje mrtve (s. 63): »La crasse de dix-neuf siècles recouvre le métal éblouissant et dur de ces mots. Dix-neuf siècles de commentaires lénitifs, d'atténuations«. Iz svega kao da slijedi, e je evanđeoska tradicija morala čekati dok ne dođe Francois Mauriac, koji će s nje skinuti sve ono blato i rđu, što se na njoj sakupila kroz devetnaest stoljeća. Vidi se odmah da ovo Mauriacovo stanovište nije ispravno.

Onima, koji su vikli prosuđivati stvari po jasnim i neborivim smjernicama tomističke filozofije, malo se čini čudno, da je Isusov značaj za M. najmanje logičan od svih značajeva u povijesti i to zato, što je najviše živ, realan (s. VIII): »Voici la plus frémissante des grandes figures de l'histoire et, entre tous les caractères qu'elle nous propose, le moins logique parce qu'il est le plus vivant.« Slično stavlja Kristu u usta ove riječi (s. 146): »Ja nijesam Bog logičar. Nije ništa od mene udaljenije nego sva ta vaša filozofija.« Nama se čini, da se logika i realnost života ne isključuju. Zar nije to međusobno isključivanje objektivne istine i života baš jedna od najtežih posljedica reforme?

No što nas najviše začuđuje kod same osobe Isusove, to je česta Njegova srdžba. Isus je prema Mauriacu nagao, srdit, bijesan — *furieux*. Tako čitamo na s. IX—X: »Drugi Ga nijesu razumjeli i zato je bio srdit, nestrpljiv, koji puta i bijesan, kao svaka ljubav.« Na drugom opet mjestu (s. 175) M. ustanovljuje, da je Sin čovječji sin jedne Židovke i prema tome i sam Židov nagao, koji više i maše rukama. Istina je doduše, da je Krist sin jedne Židovke, ali kakve Židovke!? Nije Marija bila obična Židovka, to će jamačno priznati svatko. Karakteristično je za tu Isusovu srdžbu kod M. još i ovo mjesto. Učenici su se prepirali, tko je od njih veći. Isus ih pita, o čemu su među sobom raspravljali. Oni se ne usuđuju da odgovore (s. 133): »Sjedeći oko Njega, spustili su glave, dok prođe srdžba toga janjeta, što je koji puta znalo pobijesniti.« Slična se mjesta nalaze na stranicama 97, 99, 111, 114, 126, 132 i drugdje.

Začuđuju nas također neki Mauriacovi izvodi o Majci Isusovoj. Tako na pr. one Marijine sumnje iznesene na s. 15: »Nakon dvadeset godina, nakon trideset godina, vjeruje li majka tesarova još uvijek, da će je svi naraštaji prozvati blaženom?... Nakon dvadeset godina, nakon trideset godina, vjeruje li ona još, da je blagoslovljena među svima ženama?« I onda na s. 16: »No otkako su se povratili u Nazaret, nebo se opet zatvorilo, anđeli su bili nestali.« Tradicija, devetnaest stoljeća stara, možda gleda malo drukčije Isusovu Majku.

Ta ista tradicija prikazuje nam vrlo često na slikama Majku sa svojim Djetetom, koje je zbilja njeno dijete. Smješka joj se, pruža joj ručice, a ona ga sva sretna prati svojim blaženim materinskim očima. Mauriac (s. 21) sumnja, da je Isus ikada rekao svojoj majci koju blagu riječ. Da je zapitao egzegete, možda bi ga i ovdje temeljito razočarali. Prema njemu (s. 174) je Isus izrekao vrlo surovim glasom one riječi: »Pače blago onima, koji slušaju riječ Božju i drže je.« (Luk. 11, 28). Štoviše prema našem piscu Isus je za cijeloga svoga života odbijao od sebe svoju Majku. Kad je polazio na stratište, bila je ondje i Marija (s. 265): »Marija možda nije na dohvat Njegova pogleda, no ipak je nazočna. Ona se okorišćuje time, što njen Sin i njen Bog više nema ni snage ni glasa, da je od sebe odbije. Ona napokon izlazi iz šutnje i sjene, s onim mačem u svom srcu.« Ni u sv. Pismu ni u tradiciji ne nalazimo dovoljno razloga, da ovako sudimo o odnosu Isusa i Njegove Majke.

Još bi imali više manjih stvari, koje nas u Mauriacovom djelu začuđuju. On na primjer premalo iznosi sukob između onih dviju mesijanskih koncepcija. A baš jedino taj sukob može nam protumačiti svu tragediju Golgote. Egzegeti ne bi nikako potpisali ove Mauriacove riječi: »Svaka se riječ Gospodinova mora uzeti doslovno...« (S. 53 i 197). Govoreći o gozbi kod farizeja Šimuna, M. se pita, koja bi to mogla biti Marija, što je tom zgodom pomazala Isusu noge. Na koncu (s. 90) dolazi do zaključka, da je to zapravo za nas svejedno: »Ova je žena toliko privlačila ljudska srca, da je prikaz njenoga čina mogao da doživi neke promjene.« Ovakav se sud mora malo nategnuti, da ne dođe u sukob s dogmom o nadahnuću. Na s. 111 M. veli, da mnoge stvari, što ih je Krist naučavao, nijesu zato zabilježene u sv. Pismu, što se nijesu mogle iznijeti ni u jednom ljudskom

jeziku. To je malo pretjerano. Isus je govorio stanovitim ljudima i sa stanovitim nekim ljudskim jezikom. Pisac nadalje (s. 132) veli za apostole, da sama riječ uskrsnuće nije za njihovu misao značila baš ništa. To jedva izgleda moguće. Stari Zavjet doduše malo govori o uskrsnuću, ali je židovski svijet po apokrifnim spisima bio dobro upućen o pojmu uskrsnuća. I još mnogo drugih sitnica.

Mauriacov pokušaj dokazuje, da se život Isusov ne da napisati bez proučavanja sv. Pisma pomoću najmodernijih radova egzegeze i njenih pomoćnih znanosti. Prije nekoliko godina napisao je austrijski svećenik dr. F. M. Willam život Isusov (*Das Leben Jesu im Lande und Volke Israel*, Herder, 1933), na sasvim drugi način. On je kroz više godina proučavao Palestinu, obišao je sva mjesta, gdje je Krist živio, proučio dobro jezik, kojim je Krist govorio, i tako se spremljen dao na pisanje. Njegovo nam djelo bez sumnje daje življega i realnijega Krista, nego Mauriacovo. Stilom možda nije tako briljantno, ali je ipak tako uspjele, da je već prevedeno na desetak različitih jezika.

Reći će možda netko, da svi ljudi nijesu željni svih onih znanstvenih podataka, što ih iznosi Willam. To može stajati. No stoji i to, da djela, koja mimoilaze one podatke, ne smiju barem ništa ustvrditi, što bi se tim podacima znanosti protivilo.

R. Schütz

O. Bauhofer: Das Geheimnis der Zeiten. Christliche Sinndeutung der Geschichte. 8°, 116 Seiten. München (Kösel — Pustet) 1935. RM 3.—.

Bauhofer je poznat po svojoj knjizi »Das Metareligiöse« (Leipzig 1930), koju je napisao još kao protestant. Kao katolik izdao je dosad »Einheit und Glaube« (Einsiedeln 1935) i ovo djelo. — Bauhofer raspolaže privlačivom dikcijom, ali ponekad odveć smjelo stvara nove oblike. Obzirom na sadržaj ova knjiga nije jedinstvena cjelina. Naslovu odgovara zapravo samo prvi dio (o smislu povijesti), dok drugi (o Isusu Kristu) i treći (o junaku i svecu) dio nemaju ni nužne ni jasne veze s prvim. Ali se opet ne može reći da između pojedinih dijelova nema stvarnih dodirnih tačaka. Pojedini su dijelovi nastali u različitim zgodama, a pisac je tek naknadno nastojao da im dâ jedan zajednički okvir. Osnovna je tendencija piščeva sa stajališta i u duhu »egzistencijalnog« mišljenja tumačiti metafizički smisao povijesti i povijesnosti kao »pravu tajnu«, koja nije čisto profano zbivanje u zemaljskom prostoru, nego u izvjesnom smislu sakralno zbivanje u božanskoj perspektivi. Pisac pritom ponavlja neke misli koje je već iznio u svojoj »kritičkoj filozofiji religije« (*Das Metareligiöse*), te se stvarno u mnogom pogledu vraća na misli sv. Augustina. Njegovo je tumačenje više teologija nego metafizika povijesti.

Dr. Vilim Keilbach

1. **H. Jone: Für Ferdinand Ebner.** Stimmen der Freunde. 56 Seiten. Regensburg (Verlag Friedrich Pustet) 1935. Mk. 0.50.

2. **F. Ebner: Wort und Liebe.** 291 Seiten. Regensburg (Verlag Friedrich Pustet) 1935. Mk. 4.80.

3. **Th. Steinbüchel: Der Umbruch des Denkens.** Die Frage nach der christlichen Existenz erläutert an Ferdinand Ebners Menschdeutung. 182 Seiten. Regensburg (Verlag Friedrich Pustet) 1936. Mk. 3.80.